

Л. Д. Федорова

Народної архітектури та побуту України Національний музей

НАРОДНОЇ АРХІТЕКТУРИ ТА ПОБУТУ УКРАЇНИ Національний музей – національний музей. Засновано 1969 з ініціативи [П. Тронька](#) на південній околиці Києва, у Московському (нині Голосіївському) районі, поблизу історичної місцевості Пирогів. Питання створення музею просто неба вивчалось в АН УРСР, Міністерстві культури УРСР, Українському товаристві охорони пам'яток історії та культури, Держбуді УРСР. 1976 відкритий для відвідувачів. Від 2004 – у системі НАНУ. 2008 надано статус національного. Експозиція музею побудована на кошти, зібрані Українським товариством охорони пам'яток історії та культури. Генплан, окремі експозиції музею розробили науковці Містобудування Науково-дослідного і проектного інституту та архітектори музею – В. Баранько, С. Верговський, В. Величковський, Т. Довженко, П. Лошак, В. Романов, В. Сікорський, С. Смолінський, В. Стамов, М. Ходаківський. Первісна площа музею 147 га, сучасна – 132,5 га.

На його території встановлено понад 300 пам'яток українського народного будівництва 16–20 ст., перевезених з основних історико-етнографічних областей України, об'єднаних в архітектурно-етнографічні комплекси: вітряки, Карпати, Середня Наддніпрянина, Південна Україна, Поділля, Полісся, Полтавщина і Слобожанщина, українське село 1960–70-х рр. Деякі споруди згруповано в садиби, що утворюють фрагменти сіл і дають уявлення про найхарактерніші особливості традиційної народної архітектури різних регіонів. У інтер'єрах представлені зразки народної творчості. Переважна більшість будівель – оригінальні споруди, відреставровані в музеї. Серед них – унікальні дерев'яні українські церкви: св. Параскеви (1742, із с. Зарубинці Монастирищенського району Черкаської обл.), св. архістратига Михаїла (1750, с. Дорогинка Фастівського району Київської обл.), Воскресенська (1789, с. Кисоричі Рокитнівського району Рівненської обл.), Покрови Богоматері (1792, с. Плоске Свалявського району Закарпатської обл.), св. Миколая (1817, с. Зелене Гусятинського району Тернопільської обл.). До рідкісних зразків належать: курна хата (1587, с. Самари Ратнівського району Волинської обл.), хата (1697, с. Біловіж Рокитнівського району Рівненської обл.), садиба 18 ст. (с. Теребля Тячівського району

Закарпатської обл.), хата 19 ст. (с. Шевченкове Звенигородського району Черкаської обл., що за переказами належала онуку Т. Шевченка по братові Микиті), церковно-парафіяльна школа кін. 19 ст. (с. Лоташеве Тальнівського району Черкаської обл.).

Представлено також численні виробничі й господарські будівлі, зокрема млин, комора, кліть, клуня, гамазея (будівля для зберігання зерна, борошна тощо), стайня, стодола (будівля для зберігання снопів, сіна), крупорушка, тік тощо. 2016 в експозиції «Українське село 60-х – 70-х років 20 століття» у будинку садиби із с. Резуненкове Валківського району Харківської обл. відкрито меморіальну садибу-музей П. Тронька.

Основний фонд нараховує 45,5 тис. рухомих пам'яток народної культури: народний одяг, тканини, меблі, знаряддя праці, вироби гончарів, бондарів, теслярів, столярів, ковалів, народний живопис та розпис, музичні інструменти, дитячі іграшки тощо. Нині у 3-х храмах правлять службу. Співробітники музею вивчають, відтворюють і популяризують традиційні народні календарно-обрядові свята й обряди, зокрема Різдво, Водохреще, Масницю, Великдень, Зелені свята (Трійця), Івана Купала, Покрову. У них беруть участь фольклорні колективи й народні майстри з усіх регіонів України. Від 1978 проводять сезонні етнографічні ярмарки, майстер-класи ремісників із ковальства, ткацтва, різьбярства, гончарства; популярні серед киян та гостей міста День гончара, День коваля, День вишивальниці й ткалі тощо. Діє «Творча майстерня», де бажаючі можуть навчитися виготовляти вироби народного мистецтва: від витинанки до ложки. Відзначають також пам'ятні дати і державні свята. Перший директор – М. Ходаківський (1989–2006), від 2017 – О. Повякель.

Фотоілюстрації

Рекомендована література

1. Гудченко З. С. Музеи народной архитектуры Украины. К., 1981;
2. Шмелев В. Г. Музей под открытым небом. Очерки истории, возникновения и развития. К., 1983;

3. Музей народной архитектуры и быта УССР. К., 1985;
4. Тронько П. Т. Краєзнавство у відродженні духовності та культури. К., 1994;
5. Орел Л. Музей народної архітектури та побуту України. К., 2002;
6. Захарченко Р. Церква з Дорогинки: запізнілі висновки на тлі нових знахідок // ПУ. 2004. № 2;
7. Народна культура України: традиції і сучасність: Мат. Міжнар. наук. конф., присвяч. 40-річчю засн. Нац. музею нар. архітектури та побуту України. К., 2010.

Бібліографічний опис:

Народної архітектури та побуту України Національний музей / Л. Д. Федорова //
Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І.
Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних
досліджень НАН України, 2020. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-71319>. –
Останнє поновлення : 2025.

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України
([докладніше](#)).